concepts
dedicated accountants

Accountantsverslag 2022
Gemeente Drimmelen

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Ontwikkelingen voor uw organisatie

Bijlagen

Aan de raad van gemeente Drimmelen
Park 1
4921 BV Made

10 mei 2023

Referentie: A00651/ACV2022/EK/eve

Geachte leden van de raad,

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2022 van Gemeente Drimmelen. Onze controle is uitgevoerd conform onze opdrachtbevestiging van 8 augustus 2022 met kenmerk A00651/2022/EK/ED/eve. Dit verslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening van Gemeente Drimmelen.

De conceptversies van dit verslag hebben wij besproken met de ambtelijke organisatie en uw portefeuillehouder Financiën. Bovendien hebben wij dit accountantsverslag toegelicht aan de Financiële Commissie.

Ons accountantsverslag bestaat uit drie onderdelen. Allereerst rapporteren wij over de belangrijkste waarnemingen en overwegingen naar aanleiding van onze controle en uw jaarrekening, waaronder ons oordeel ten aanzien van de rechtmatigheidscontrole, de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage. In dit accountantsverslag geven wij ook onze visie over de kwaliteit van uw interne beheersing. Hierbij rapporteren wij over de opvolging van onze aanbevelingen uit eerdere rapportages. Bovendien rapporteren wij over de uitkomsten van onze IT-audit.

Als laatste brengen wij de belangrijkste ontwikkelingen voor uw organisatie in kaart.

Wij danken u voor het vertrouwen dat u het afgelopen jaar in ons als uw externe accountant heeft gesteld. Wij willen graag van deze gelegenheid gebruik maken om u en uw medewerkers te bedanken voor de medewerking die we ervaren hebben tijdens onze werkzaamheden.

Mocht u in de tussentijd nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om contact met ons op te nemen.

Hoogachtend,
Q-Concepts Accountancy B.V.

drs. E.E.T.M. Kalnenek RA

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Onze belangrijkste boodschappen

1. **Tot op heden hebben wij geen fouten of onzekerheden te rapporteren – de jaarrekeningcontrole is echter nog niet afgerond**
   De jaarrekeningcontrole is nog niet afgerond. Wij dienen immers nog werkzaamheden te verrichten ten aanzien het Sociaal Domein (Jeugd/Wmo), de SiSa-bijlage en de aanbestedingen. Op basis van de nu voorhanden zijnde controle-informatie, hebben wij geen fouten of onzekerheden geconstateerd ten aanzien de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid.
2. **De schattingen in de jaarrekening zijn aanvaardbaar**
3. **De risico's binnen de grondexploitaties nemen af, ondanks de marktomstandigheden**
   Voor een overzicht van de belangrijkste mutaties binnen de grondexploitaties wordt verwezen naar pagina 8 van dit accountantsverslag. Wij merken op dat de risico's binnen de grondexploitaties dalen, terwijl de marktomstandigheden wellicht anders doen verwachten. De grondexploitaties zijn juist gewaardeerd in de jaarrekening. Er heeft bovendien een gedegen risicoanalyse ten aanzien van de grondexploitaties plaatsgevonden, waarbij de reserve grondbedrijf in lijn is gebracht met de gecalculeerde risico's.
4. **Er is geen sprake van controleverschillen**
5. **Begrotingsrechtmatigheid is toereikend toegelicht in de jaarrekening. De controle van de Europese aanbestedingen is nog onderhanden.**
6. **De financiële positie van Gemeente Drimmelen is verbeterd**
   Uit een analyse van de financiële positie van de gemeente blijkt dat de genormaliseerde financiële positie is verbeterd ten opzichte van voorgaand jaar. In vergelijking met gemeenten in provincie Noord-Brabant en gemeenten van vergelijkbare omvang, is de financiële positie gezond te noemen. Hierbij dient Gemeente Drimmelen steeds aandacht te houden voor de van toepassing zijnde risico's.
7. **Geen bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage in de jaarrekening**
8. **Onze rapportages in voorgaande jaren hebben geleid tot concrete acties**
   In voorgaande rapportages (managementletter en accountantsverslag) hebben wij bevindingen en aanbevelingen aan u gerapporteerd. Deze bevindingen en aanbevelingen worden door u samengevat in een voortgangsrapportage, welke ieder kwartaal besproken wordt binnen het managementteam. Hierdoor houdt u als organisatie grip op de aanbevelingen van de accountant. We constateren dat van de 11 openstaande aanbevelingen er 4 zijn opgevolgd ten tijde van de jaareindecontrole. Met de overige 7 bent u gestart met de opvolging ervan.
9. **Wij hebben onze IT-audit afgerond - aanbevelingen zijn deels opgevolgd**
   Wij hebben onze IT-audit afgerond. Enkele openstaande bevindingen en aanbevelingen uit voorgaande jaren zijn opgevolgd. Onze bevinding ten aanzien van de het inrichten van de regierol en het verrichten van periodieke beoordeling van service level rapporten en/of een assurance-rapport (SOC2/ISAE 3402 type 2) blijft nog onverminderd van toepassing.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

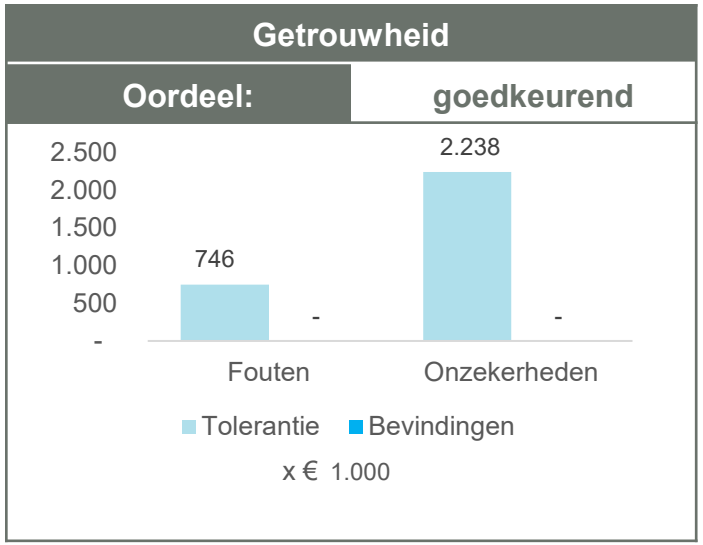
Ons oordeel bij uw jaarstukken 2022

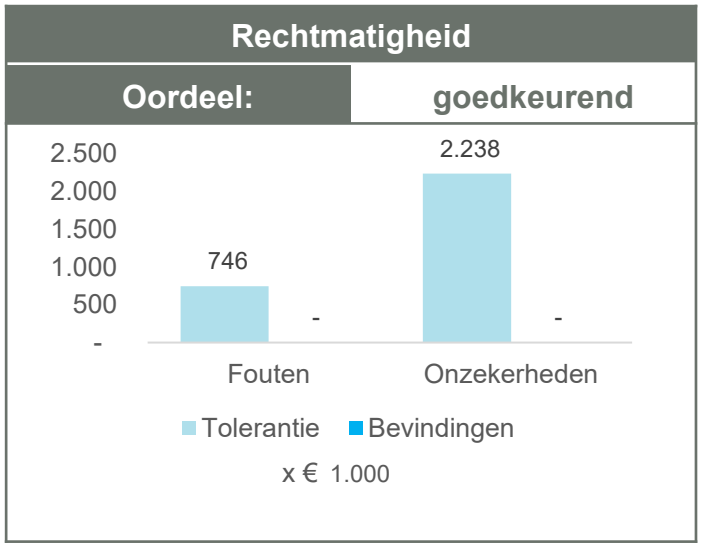
De controle van de jaarrekening 2022 van gemeente Drimmelen is nog niet afgerond. Het belangrijkste openstaande punt betreft de controle van de Europese aanbestedingen (deels).

Op basis van de huidig verkregen controle-informatie hebben wij geen fouten dan wel onzekerheden geconstateerd.

De reikwijdte van onze controle is ongewijzigd ten opzichte van onze managementletter 2022. Voor een nadere toelichting op de bevindingen, klik hier.

In onderstaande tabellen hebben wij een samenvatting opgenomen van onze bevindingen op het gebied van getrouwheid (linker tabel) en rechtmatigheid (rechter tabel) in relatie tot de controletolerantie voor fouten (€ 746.000) en onzekerheden (€ 2.238.000).

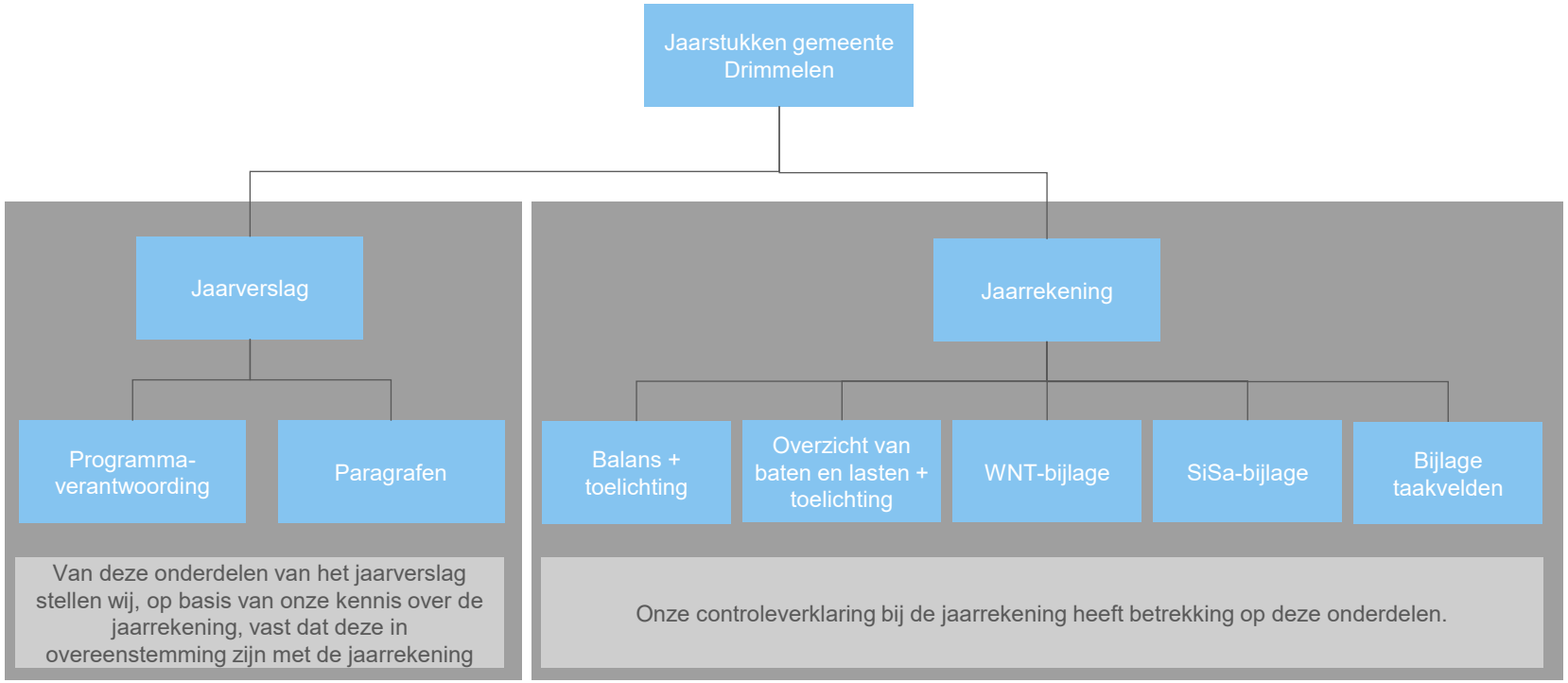

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen uw organisatie
Bijlagen

Reikwijdte van onze controle

De reikwijdte van de controle is zo ontworpen dat er voldoende controle-informatie wordt verkregen met betrekking tot uw jaarrekening, ter ondersteuning van een kwalitatieve controle. In de managementletter hebben wij onze reikwijdte en controleaanpak reeds toegelicht. De definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in de managementletter. Onderstaand hebben wij nogmaals de samenvatting van de reikwijdte van onze controle opgenomen.

Onzekerheden binnen het Sociaal Domein worden gecompenseerd door eigen werkzaamheden

U heeft, net als over 2021, aandacht besteed aan de verantwoording van de bestedingen in het kader van het Sociaal Domein. De door u verrichte werkzaamheden in dit kader leiden ertoe dat wij beperkte fouten of onzekerheden rapporteren ten aanzien van de verantwoorde bestedingen binnen het Sociaal Domein. Hieronder hebben wij een opsomming van de werkzaamheden opgenomen en onze conclusies daarbij.

Er resteren geen fouten of onzekerheid ten aanzien van de bestedingen Jeugd

Onze werkzaamheden met betrekking tot de verantwoorde Jeugd-bestedingen bestonden louter uit gegevensgerichte werkzaamheden, te weten:

- Aansluiting verantwoorde Jeugd-bestedingen in financiële administratie met subadministratie;
- Review van de werkzaamheden van de afdeling Audit & Control van Gemeente Breda ten aanzien van de Jeugd-bestedingen binnen het WBO-verband. Deze review hebben wij d.d. 26 april 2023 uitgevoerd ten kantore van Gemeente Breda. De review is verricht op de kostenpositie d.d. 11 april 2023 met een totaalsaldo ad € 4.879.771. Deze werkzaamheden leiden tot een onzekerheid van afgerond € 168.000 en een fout van afgerond € 25.000. Laatstgenoemde nemen wij niet mee in onze foutenevaluatie, aangezien deze lager is dan onze rapporteringstolerantie. De onzekerheden betreffen voornamelijk bestedingen bij zorgaanbieders waar geen controleverklaring bij de productieverantwoording was ontvangen dan wel een bestuursverklaring is ontvangen. Een controleverklaring wordt van deze 'kleine zorgaanbieders' ook niet vereist. Conform de voor dit doel opgestelde notitie van de SDO heeft de afdeling Audit & Control van Gemeente Breda aanvullende werkzaamheden verricht om de feitelijke levering van zorg alsnog vast te kunnen stellen. Uit deze werkzaamheden komen geen bijzonderheden naar voren. Wij zijn van mening dat deze werkzaamheden genoegzaam hebben aangetoond dat de levering van zorg door deze 'kleine aanbieders' daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

Een beperkte onzekerhei geconstateerd ten aanzien van de bestedingen in het kader van de WMO

De controlemix ten aanzien van de WMO-bestedingen bestonden uit procesgerichte en gegevensgerichte werkzaamheden, te weten:

- Interne controlewerkzaamheden op clientdossiers ter bepaling van het recht op zorg, de juistheid van de kosten alsmede het aspect feitelijke levering van zorg;
- Aansluiting verantwoorde WMO-bestedingen in financiële administratie met de subadministratie;
- Aansluiting tussen de financiële administratie en de productieverantwoordingen / controleverklaringen van individuele WMO zorgaanbieders Begeleiding en Hulp bij het Huishouden. Deze werkzaamheden leveren een onzekerheid op van afgerond € 217.000. Dit betreffen bestedingen bij zorgaanbieders waar geen controleverklaring bij de productieverantwoording was bijgevoegd. Deze onzekerheid wegen wij niet mee in onze foutenevaluatie, aangezien Gemeente Drimmelen aanvullende werkzaamheden heeft verricht ten aanzien van de feitelijke levering van zorg teneinde deze onzekerheid weg te kunnen nemen.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Onzekerheden binnen het Sociaal Domein worden gecompenseerd door eigen werkzaamheden

Geen fouten en onzekerheden meer ten aanzien van de verantwoorde PGB lasten

Wij hebben kennis genomen van de verantwoordingen van de SVB inzake de zogenaamde “Trekkingsrechten PGB” (WMO en Jeugdwet). Hierin doet de SVB een uitspraak over de bevindingen van de auditdienst van de SVB ten aanzien van de fouten in de verrichte controles rondom de PGB’s. Door de SVB zijn slechts beperkte fouten geconstateerd. Net als in 2021 is gebleken dat gemeenten en hun accountants kunnen steunen op deze verantwoordingen van de SVB, mits de gemeente aanvullende werkzaamheden verricht ten aanzien van de prestatielevering van de verantwoorde PGB-bestedingen. Dit hebben wij voor Gemeente Drimmelen kunnen vaststellen. Daarom zullen wij geen fouten of onzekerheden rapporteren ten aanzien van de verantwoorde PGB-lasten.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Schattingen binnen het Sociaal Domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het college belangrijke schattingen aangaande de verslaggeving toe te passen en toe te lichten. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2022 beoordeeld en hebben geconcludeerd dat deze zijn gebaseerd op consistente toepassing van uitgangspunten en aannames.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering ten aanzien van de schattingen binnen het Sociaal domein, waarbij de aanvaardbare bandbreedte, gebaseerd op materialiteitsoverwegingen er als volgt uit ziet:

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
Nog te betalen zorgkosten			●			De nog te betalen kosten zijn bepaald op basis van de opgaven van de zorgverleners, de jeugdzorgregio WBO en de afloop van de balanspositie in 2022. Het verschil tussen deze opgaven en de reeds in de administratie verantwoorde lasten zijn als kortlopende schuld verantwoord op de balans.
	controleverschil	*voorzichtig*	*evenwichtig*	*optimistisch*	*controleverschil*	

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

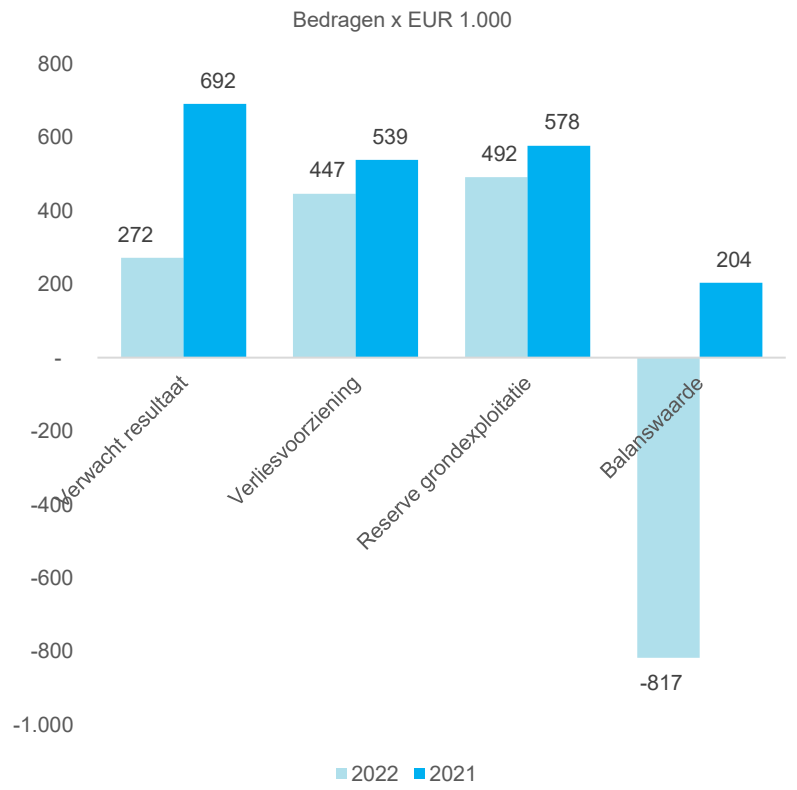
Risico's binnen de grondexploitaties nemen af

De grafiek hiernaast toont de ontwikkeling binnen de grondexploitaties. De totale balanswaarde verandert van een debetstand van € 204.000 naar een creditstand van € 817.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de gerealiseerde verkopen binnen het project E-veld Terheijden ad € 2.581.000. Daartegenover zijn er voor € 870.000 aan kosten geactiveerd binnen de grondexploitaties.

Binnen het project Dorpshart Made is in 2021 een verliesvoorziening gevormd ter hoogte van € 539.000, gezien het verwachte negatieve resultaat op einddatum van het project. De resultaatverwachting wordt jaarlijks geactualiseerd. Dit heeft voor 2022 geleid tot een aanpassing van de verliesvoorziening naar € 447.000. De voorziening dient in mindering te worden gebracht op de boekwaarde van de grondexploitatie (€ 384.000). Omdat de verliesvoorziening hoger is dan de boekwaarde van dit project, dient het meerdere conform het BBV gepresenteerd te worden onder de voorzieningen. Dit is ook als zodanig in de conceptjaarrekening verwerkt.

Voor de overige projecten wordt een positief resultaat verwacht op einddatum. Hierdoor is een aanvullende verliesvoorziening vooralsnog niet noodzakelijk. Het verwachte eindresultaat van de actieve grondexploitaties bedraagt in totaal € 719.000. Corrigerend voor de geboekte verliesvoorziening, bedraagt deze netto € 272.000, zoals weergegeven in de tabel hiernaast. Dit verklaart ook het verschil met het verwachte eindresultaat volgens de jaarrekening 2021. Ten aanzien van het project E-veld Terheijden is tussentijds winst genomen voor een bedrag van € 719.000.

Tabel: financiële kerncijfers grondexploitaties 2022 vs. 2021

Omvang reserve grondbedrijf is specifiek bepaald

We merken op dat Gemeente Drimmelen ook kosten activeert van projecten in voorbereiding. Formeel is dit conform het BBV niet toegestaan. De totale kosten per 31-12-2022 bedragen € 100.000. Ondanks dat er voor deze 3 projecten formeel geen grondexploitatie is vastgesteld, zijn deze projecten wel onder de aandacht van raad gebracht en heeft de raad hier ook beleid op geformaliseerd. Hierdoor stellen we geen correctie voor in de jaarrekening.

Reserve grondbedrijf

De algemene bedrijfsreserve grondbedrijf en de reserve opslag grote projecten (bovenwijkse voorzieningen) zijn gevormd om algemene risico's binnen de actieve grondexploitaties te kunnen opvangen. Per 31 december 2022 bedraagt deze reserve € 492.000. Gemeente Drimmelen heeft de hoogte van deze reserve specifiek afgestemd op de gecalculeerde risico's binnen de actieve grondexploitaties. Meer specifiek maken de risico's van de projecten Degaterrein (€ 52.000; 2021: € 52.000), E-veld (€ 179.000; 2021: € 239.000) en Dorpshart Made (€ 260.000; 2021: € 287.000) onderdeel uit van deze reserve. Dorpshart Made is het meest risicovolle project voor Gemeente Drimmelen, getuige het grootste aandeel in de reserve. Daarnaast is ten aanzien van dit project een verliesvoorziening geboekt ter hoogte van € 447.000. Zowel naar aanleiding van de gedaalde verliesvoorziening als de daling van het aandeel van deze projecten in de reserve grondbedrijf is af te leiden dat de risico's binnen de grondexploitaties zijn gedaald ten opzichte van 2021.

Eventuele tekorten of overschotten worden verrekend met de algemene reserve. De tussentijdse winstneming van € 719.000 is gedurende het boekjaar toegevoegd aan de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf. Een klein verlies ad € 11.000 is in mindering gebracht op de reserve. Het overschot dat hierdoor in de reserve is ontstaan (€ 713.000) is toegevoegd aan de algemene reserve. Voor de volledigheid hebben we hieronder het verloop van de reserve in kaart gebracht:

Verloop algemene reserve grondbedrijf		
Beginstand 1-1-2022	**€**	**497.000**
Winstneming 2022 (E-Veld Terheijden)	€	719.000 +/+
Verliesnemingen 2022 (Antwerpsestraat)	€	11.000 -/-
Beschikbare weerstandscapaciteit 31-12-2022	**€**	**1.205.000**
Benodigde weerstandscapaciteit o.b.v. berekende risico's	€	492.000
Mutaties (storting in algemene reserve)	**€**	**713.000**

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Schattingen fysiek domein zijn evenwichtig tot optimistisch

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In onderstaande tabel zijn onze bevindingen weergegeven.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
	controleverschil	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch	controleverschil	
Gehanteerde rekenrente			●			Het college rekent binnen de grondexploitaties met een toekomstige rekenrente, die is gebaseerd op de werkelijke gemiddelde rekenrente gebaseerd op de huidige leningenportefeuille.
Kostenstijging				●		De gehanteerde kostenstijging voor 2022 bedraagt 3%. Deze aanname ligt lager dan de voorhanden zijnde marktgegevens, zoals bijvoorbeeld het rapport van extern specialist Metafoor. Hierdoor achten wij de ingerekende kostenstijging in eerste instantie optimistisch. Het rekenen met een lager percentage voor kostenstijgingen leidt namelijk tot een stuwend effect op de resultaatverwachting. We hebben van de projecten met het grootste aandeel nog te verwachten kosten vastgesteld dat een belangrijk deel van deze kosten vast zijn, waardoor het effect van een hoger percentage beperkte impact heeft. Uit de gevoeligheidsanalyse blijkt dat het hanteren van een hoger percentage overigens geen materiele impact heeft op de resultaatverwachting. Wij bevelen aan om jaarlijks deze gevoeligheidsanalyse uit te voeren voor de projecten met de grootste omvang.
Opbrengst-stijging				●		Het college rekent net als in 2021 met een opbrengstenstijging in de projecties. We achten de onderliggende veronderstellingen evenwichtig. Wel zien we dat er ten aanzien van de inschatting van de verliesvoorziening (welke daalt in 2022) en de omvang van de tussentijdse winstneming binnen het project E-veld Terheijden dat sprake is van een optimistische inschatting. Het resultaat is genomen op het moment dat de voortgang van het project circa 50% is (uitgedrukt in gerealiseerde kosten ten opzichte van de totaal verwachte kosten). Het werkelijke resultaat kan hierdoor nog fluctueren.
Gehanteerde programmering			●			De programmering van de grondexploitaties is gebaseerd op actuele marktomstandigheden, interne en externe adviezen, onderzoeken en politieke uitgangspunten ten aanzien van woningbouw en werkgelegenheid. Wij achten de op marktinformatie gebaseerde inschatting voor de programmering evenwichtig op basis van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Verkoopprijzen			●			De prijzen zoals ingerekend in de grondexploitaties zijn veelal gebaseerd op marktinformatie of taxaties. Wij achten voor 2022 de gehanteerde prijsstelling, zoals opgenomen in de door ons gecontroleerde projecten, voldoende onderbouwd.

Alle controleverschillen zijn in de jaarrekening gecorrigeerd

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente heeft de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.

Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die het college heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2022 aanvaardbaar zijn en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria geschikt.

Bij onze controle hebben wij geen bevindingen geconstateerd. Dit geeft een indicatie dat de financiële administratie en het afsluitingsproces op een goede wijze zijn ingericht en uitgevoerd. Dit is een compliment voor de inzet en werkzaamheden van de afdeling Middelen tijdens de jaarafsluiting.

Alle controleverschillen boven onze rapporteringstolerantie van € 74.500 zijn in de jaarrekening gecorrigeerd. Dit houdt in dat er geen materiële ongecorrigeerde controleverschillen zijn.

Schattingen domein bedrijfsvoering zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2022 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
	controleverschil	*voorzichtig*	*evenwichtig*	*optimistisch*	*controleverschil*	
Waardering financiële vaste activa			●			We hebben de waardering van uw financiële vaste activa in detail gecontroleerd. Wij concluderen dat de inschattingen van het college ten aanzien van de kapitaalverstrekking en (gerelateerde) leningen evenwichtig tot stand zijn gekomen.
Waardering (im)materiële vaste activa			●			Aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa ligt de financiële verordening van de gemeente ten grondslag. De gehanteerde afschrijvingspercentages blijken uit de grondslagen van de jaarrekening. De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn afgestemd op de economische levensduur van de (im)materiële vaste activa en daarmee aanvaardbaar. Wij hebben vastgesteld dat de gehanteerde uitgangspunten evenwichtig zijn.
Waardering debiteuren			●			Debiteuren zijn juist gewaardeerd in de jaarrekening. De omvang van de voorzieningen voor oninbaar geachte debiteuren is op consistente wijze bepaald, na onze controlebevinding hieromtrent.
Juistheid en volledigheid pensioenvoorzieningen wethouders			●			Gemeente Drimmelen beheert de pensioenen van haar (voormalige) wethouders in eigen beheer. Ter dekking van dit risico is een voorziening voor wethouderpensioenen (APPA) opgenomen. De gehanteerde parameters voor de berekening van deze voorziening sluiten aan bij recente actuariële uitgangspunten. Derhalve achten wij deze parameters evenwichtig.

Begrotingsrechtmatigheid is toereikend toegelicht in de jaarrekening

Begrotingsrechtmatigheid

Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van de raad. Overschrijdingen zijn in sommige gevallen onrechtmatig.

Op basis van de Financiële verordening informeert het college de raad door middel van voortgangsrapportages als ze verwacht dat de lasten van een programma of een prioriteit de geautoriseerde lasten dreigen te overschrijden, de investeringsuitgaven van een investeringskrediet het geautoriseerde investeringskrediet dreigen te overschrijden of de baten van een programma of een prioriteit de geautoriseerde baten dreigen te onderschrijden.

Wij hebben geconstateerd dat er in de jaarrekening een voor het doel toereikende analyse is opgenomen van de budgetoverschrijdingen per programma, inclusief conclusievorming ten aanzien van de rechtmatigheid van de overschrijdingen. Tevens is een afzonderlijke analyse opgenomen van de overschrijding van de (restant)kredieten. Wij kunnen ons vinden in de conclusievorming door het college voor beide overzichten.

Voor uw analyse verwijzen wij naar hoofdstuk “Analyse begrotings-rechtmatigheid”.

De controle van de Europese aanbestedingen is nog onderhanden

De controle op het voldoen aan de Europese aanbestedingsregels is uitbesteed aan extern bureau Adlasz. Ten tijde van het schrijven van dit accountantsverslag is deze controle nog onderhanden. Derhalve kunnen wij momenteel nog niet rapporteren over de uitkomsten.

De financiële positie is licht verbeterd

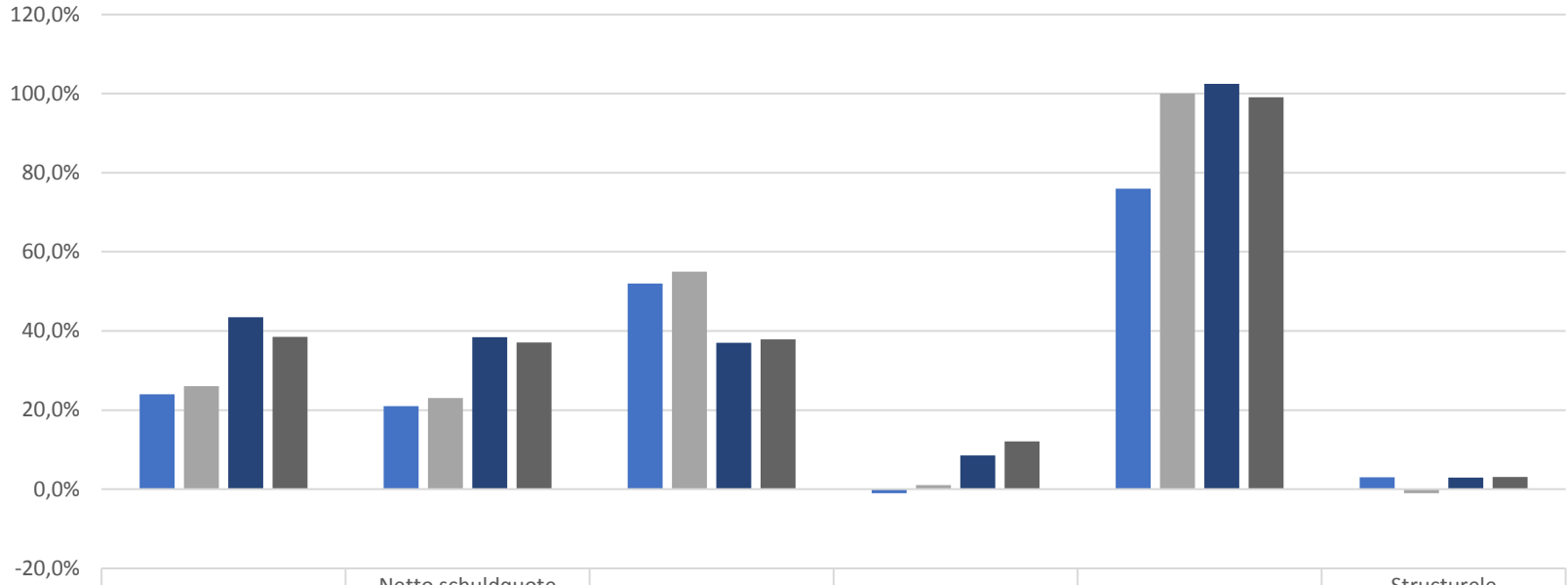
In de grafiek op de volgende pagina is een overzicht opgenomen van de kengetallen die verplicht in de jaarrekening van Drimmelen moeten worden opgenomen. Uit het overzicht blijkt dat de financiële positie van Drimmelen over de hele breedte is verbeterd.

De ratio's hebben wij afgezet tegen de ratio's over 2021, maar ook tegen de cijfers van gemeenten met een vergelijkbaar aantal inwoners (20.000-35.000) en de provincie Noord-Brabant (situatie 2021). Onze belangrijkste observaties ten aanzien van de ratio's zijn:

- De netto schuldquote stijgt iets, terwijl de solvabiliteit licht afneemt. Belangrijke reden voor de daling van de netto schuldquote is dat enkele geplande investeringen in 2022 zijn doorgeschoven, net als in 2021. De netto schuldquote van Drimmelen ligt aanzienlijk lager dan het gemiddelde in Noord-Brabant en in vergelijking met gemeenten met een vergelijkbare omvang. Een lage netto schuldquote is positief.
- In vergelijking met de andere gemeenten in Nederland en de gemeenten in de provincie Noord-Brabant is ook de solvabiliteit hoger. Ook dit is positief. Het toont immers aan dat Drimmelen voldoende eigen vermogen heeft om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.
- Het relatieve belang van de grondexploitaties in de totale exploitatie van de gemeente is afgenomen, zoals ook af te leiden is uit de jaarrekening. Het aandeel blijft zeer beperkt met -1%. In vergelijking met andere gemeenten van vergelijkbare omvang en in Noord-Brabant is dit percentage zeer laag (8,5% en 12,1%). Ook dit is weer positief, aangezien verondersteld wordt dat grondexploitaties extra risico's voor de gemeente meebrengen.
- De belastingcapaciteit is van 100% in 2021 gedaald naar maar liefst 76%. Dit is aanzienlijk lager dan het gemiddelde in de provincie en in vergelijking met vergelijkbare gemeenten. De daling kent zijn oorsprong in de inzet van de voorzieningen afvalstoffenheffing en rioolheffing. Een percentage lager dan 100% geeft aan dat er mogelijkheid is eventuele (structurele) tekorten in de begroting te dekken met hogere belastingtarieven. De daling is dus wederom positief.
- De structurele exploitatieruimte is omgebogen van -1% in 2021 naar 3% in 2022. Dit houdt in dat de structurele lasten kunnen worden gedekt door structurele baten. Ook deze 3% ligt hoger dan het gemiddelde in de provincie alsmede bij gemeenten met een vergelijkbare omvang,

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Financiele kengetallen

	Netto schuldquote	Netto schuldquote gecorrigeerd	Solvabiliteit	Grondexploitatie	Belastingcapaciteit	Structurele exploitatieruimte
Drimmelen 2022	24,0%	21,0%	52,0%	-1,0%	76,0%	3,0%
Drimmelen 2021	26,0%	23,0%	55,0%	1,0%	100,0%	-1,0%
Gemeenten 20.000-35.000 inwoners 2021	43,5%	38,4%	37,0%	8,5%	102,5%	2,9%
Provincie Noord-Brabant 2021	38,5%	37,1%	37,9%	12,1%	99,1%	3,1%

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

De bezoldiging van uw topfunctionarissen (WNT) is juist en volledig verantwoord

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen als topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de WNT-verantwoording in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: https://www.topinkomens.nl

Bijlage Wet Normering Topinkomens (WNT)	
Aantal topfunctionarissen	U heeft twee topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2022.
Aard dienstverband	Alle topfunctionarissen zijn in loondienst. Gedurende het jaar hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in topfunctionarissen.
Betaling ontslagvergoeding	U heeft in 2022 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

Controleverklaring gemeente Drimmelen bevat paragraaf inzake overige aangelegenheden anticumulatiebepaling WNT

Met ingang van 2018 geldt een nieuwe WNT-regel voor de samenloop van topfuncties bij verschillende WNT-instellingen. Deze anticumulatiebepaling regelt dat de som van de bezoldigingen van iemand die uitvoerende topfuncties uitoefent bij meerdere rechtspersonen of instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde bezoldigingsmaximum. In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepaling. Dit zullen wij in onze controleverklaring bij uw jaarrekening in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking brengen.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Geen bevindingen in de Sisa-bijlage

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2022.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van de Nota verwachtingen accountantscontrole zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de tabel op de volgende pagina hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen.

Rapportering over Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De Nota Verwachtingen Accountantscontrole SiSa 2022 schrijft voor dat de accountant de opzet, bestaan en werking van het beleid tegen misbruik en oneigenlijk gebruik van de Tozo van een gemeente toetst en hierover rapporteert in het verslag van bevindingen over 2022. Als accountant van Gemeente Drimmelen hebben wij de opzet, bestaan en werking van het M&O-beleid Tozo van Gemeente Drimmelen gecontroleerd en vastgesteld dat er bij Gemeente Drimmelen sprake is van een toereikend M&O-beleid Tozo. Wij hebben vastgesteld dat er sprake is van een M&O-beleid, waaronder een plan van aanpak met betrekking tot de opvolging van signalen vanuit het Inlichtingenbureau.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen uw organisatie
Bijlagen

Toelichting op SiSa-bijlage 2022 (1)

Naam specifieke uitkering	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in *€ 1.000)	Toelichting fout/onzekerheid
JenV A13 – Specifieke uitkering naleving controle CTB 2022	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
JenV A16 - Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
FIN B2 - Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C32 – Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C43 – Regeling reductie energiegebruik woningen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C55 – Aanpak energie armoede	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C56 – Regeling huisvesting aandachtsgroepen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C62 – Specifieke kwijtschelding gemeentelijke belastingen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C85 – Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
BZK C209 – Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen (RHA 2022)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
OCW D8 – Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
OCW D14 – Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

Toelichting op SiSa-bijlage 2022 (2)

Naam specifieke uitkering	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in *€ 1.000)	Toelichting fout/onzekerheid
SZW G2 – Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
SZW G3 – Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
SZW G4 - Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2022	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
SZW G10 – Wet Inburgering 2021_gemeentedeel	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
SZW G12 – Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
SZW G13 – Onderwijsroute	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
VWS H4 - Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
VWS H8 – Regeling Sportakkoord 2020-2022	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
VWS H12 – Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

Bevindingen en aanbevelingen uit onze managementletter hebben geleid tot concrete acties

Status bevindingen en aanbevelingen voorgaand jaar

In voorgaande rapportages (managementletter en accountantsverslag) hebben wij bevindingen en aanbevelingen aan u gerapporteerd. Deze bevindingen en aanbevelingen worden door u samengevat in een voortgangsrapportage, welke ieder kwartaal besproken wordt binnen het managementteam. Hierdoor houdt u als organisatie grip op de aanbevelingen van de accountant.

We constateren dat van de 11 openstaande aanbevelingen er 4 zijn opgevolgd ten tijde van de jaareindecontrole. Met de overige 7 bent u gestart met de opvolging ervan. Wij verwijzen naar bijlage ‘Status bevindingen / aanbevelingen rapportages voorgaande jaren’ voor de gedetailleerde status van de openstaande bevindingen en aanbevelingen.

Wij hebben de status in kaart gebracht met behulp van de door u opgestelde reactie op de door ons geformuleerde bevindingen in voorgaande jaren, de bespreking hiervan met u en de uitgevoerde werkzaamheden tijdens de jaareindecontrole 2022.

IT audit

Artikel 2:393, lid 4 BW vereist dat we een reflectie geven op de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevens-verwerking voor zover deze relevant is voor de jaarrekeningcontrole. Bij onze IT-audit controleren wij de betrouwbaarheid en continuïteit van de kritische applicaties (Civision Middelen) voor de jaarrekeningcontrole inclusief de relevante IT infrastructuur en databases.

Hierbij richten wij ons op de opzet en het bestaan van de algemene IT beheersmaatregelen.

Wij zien dat op het gebied van informatiebeveiliging verdere stappen worden gezet, waarbij een externe organisatie reeds geselecteerd is inzake het opzetten van een bewustwordings- en trainingsprogramma vanaf 2023. Daarnaast hebben wij begrepen dat in 2023 verder vorm wordt gegeven aan de inrichting van een Information Security Management System (ISMS).

Op het vlak van leveranciersmanagement zijn in onze ogen verbeteringen noodzakelijk aangezien de regierol richting gemeente Breda (en leveranciers van kritische applicaties) in onze ogen te beperkt wordt uitgevoerd. Er worden geen service level rapportages en ook geen assurance-rapport ontvangen in de vorm van een ISAE 3402/SOC2 type II rapport op basis waarvan de kwaliteit van dienstverlening kan worden beoordeeld. Gezien er (nog) geen assurance-rapport vanuit gemeente Breda beschikbaar is, raden wij aan om gemeente Breda en daarnaast ook leveranciers van kritische applicaties periodiek te bevragen en bij voorkeur te laten rapporteren over de effectiviteit van de maatregelen die zij hebben getroffen om continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking (waaronder back-ups en restoretests en beveiligingsmaatregelen) te waarborgen. Aanvullend adviseren wij om bij betreffende organisaties jaarlijks actief om certificeringen alsmede resultaten uit pentests te vragen, om cyberrisico’s resulterend uit kwetsbaarheden tijdig in kaart te brengen en hierop te kunnen acteren waar nodig.

In de bijlagen hebben wij een overzicht opgenomen van de openstaande bevindingen naar aanleiding van de IT-audit van 2022 en voorgaande jaren, inclusief de opvolging naar aanleiding van de uitgevoerde IT-audit.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Oordeel
Jaarverslag
Jaarrekening
WNT
SiSa
Interne beheersing
Fraude(risico)
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen

De gemeente beschikt nog niet over een interne frauderisicoanalyse – stappen worden gezet

Tijdens onze controle hebben wij nadrukkelijk aandacht besteed aan het onderwerp fraude. Op basis van onze frauderisicobeoordeling hebben wij de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- Risicoanalyse per proces waarin de drie kenmerken van fraude: rationalisatie, druk en gelegenheid zijn afgezet tegen de kans en de impact (enkel voor de risicovolle processen vanuit het oogpunt van de accountantscontrole).
- Het belang van de frauderisicoanalyse onder de aandacht gebracht van de organisatie.
- Beoordeeld of nevenfuncties van het college en het hoger management aanleiding gaven tot een verhoogd risico.
- Beoordeeld of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties.
- Controle van ongebruikelijke boekingen (boekingen buiten het normale proces om) in uw administratie (memoriaalboekingen).
- Controle van het gunningsproces van inkoop- en aanbestedingstransacties.
- Controle van uitgaande betalingen.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bijzonderheden voortgekomen.

Beheersing van frauderisico's krijgt voldoende aandacht

Wij hebben naast onze eigen werkzaamheden tevens beoordeeld in hoeverre het frauderisico intern beheerst wordt. De uitkomsten zijn onderstaand opgenomen:

Aspect	Oordeel
Bewustzijn	Er is voldoende aandacht binnen de organisatie voor het risico op fraude.
Risicoanalyse	De gemeente beschikt nog niet over een (actuele) frauderisicoanalyse. Het college heeft ons eerdere advies om een fraude-risicoanalyse op te stellen en deze jaarlijks te (laten) actualiseren, opgepakt. Deze zal onderdeel uitmaken van het interne controleplan 2023.
Preventieve maatregelen	In de eerste lijn zijn in opzet over het algemeen voldoende richtlijnen en functiescheidingen aanwezig om een fraude van materieel belang te voorkomen.
Detectieve maatregelen (controle door de VIC)	Er zijn in 2022 geen specifieke controlewerkzaamheden op fraude uitgevoerd door uw VIC. Wij raden u aan om deze werkzaamheden (alsnog) op te nemen in het controleplan 2023.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Rechtmatigheidsverantwoording
Impact op uw organisatie
Speerpunten
Bijlagen

Actuele ontwikkelingen met effect op uw organisatie (1/2)

Wijzigingen in de controleverklaring

Gebruikers van jaarrekeningen vragen zich al langere tijd af welke werkzaamheden accountants uitvoeren op het gebied van fraude en continuïteit bij de controle van jaarrekeningen. Ook is er bij andere belanghebbenden een toenemende behoefte aan transparantie in zowel de jaarrekening als het jaarverslag over deze onderwerpen. Dit heeft ertoe geleid dat de controlestandaarden op deze gebieden zijn uitgebreid en in de controleverklaring bij de jaarrekening van uw gemeente twee nieuwe secties zijn opgenomen, te weten:

- Controleaanpak frauderisico's
- Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

In deze secties is specifiek ingegaan welke risico's wij zien ten aanzien van beide onderwerpen, alsmede welke controlewerkzaamheden wij hebben uitgevoerd om deze risico's af te dekken. Waar nodig hebben wij in onze controleverklaring verwezen naar toelichtingen over deze onderwerpen in het jaarverslag en/of de jaarrekening.

Handreiking Uniform Control Framework

Veel gemeenten zijn bezig om de interne beheersing binnen de organisatie verder te ontwikkelen en uit te bouwen. Een vorm waarin dit gedaan kan worden is het control framework. De directe aanleiding om het control framework verder te ontwikkelen is de invoering van de rechtmatigheids-verantwoording.

Om gemeenten meer richting te geven aan de inrichting van het control framework en de keuzes die hierbij gemaakt kunnen worden, heeft de commissie BADO een handreiking opgesteld voor het ontwikkelen van interne controle frameworks bij gemeenten. De handreiking geeft gemeenten op hoofdlijnen inzicht in hoe ze kunnen nadenken over het voor hen meest passende interne controleraamwerk. De notitie is hier te downloaden.

De commissie BADO zal naar aanleiding van deze notitie bezien of een inventarisatie van best practices kan worden gemaakt, zodat aan hand van praktijkvoorbeelden meer diepgang gegeven kan worden aan de verdere uitwerking en toepassing van een control framework.

Invoering Omgevingswet een feit

Na een invoeringsproces dat enkele jaren heeft geduurd, is de Omgevingswet dan toch een feit. Op 14 maart 2023 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024. Hiermee is er duidelijkheid gekomen over de invoeringsdatum en ook geborgd dat gemeenten voldoende voorbereidingstijd hebben.

Om gemeenten te ondersteunen bij de invoering van de Omgevingswet, heeft de VNG een zogenaamde self-assessment gelanceerd onder de naam Klaar voor de Start. Aan de hand van een aantal stellingen langs negen thema's krijgt u inzicht waar uw gemeente staat richting inwerkingtreding van de Omgevingswet, maar ook voor de periode daarna. Het self-assessment kunt u hier vinden.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Rechtmatigheidsverantwoording
Impact op uw organisatie
Speerpunten
Bijlagen

Actuele ontwikkelingen met effect op uw organisatie (2/2)

Adviesrapport "Elke regio telt" uitgebracht

Drie adviesraden, te weten de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli), de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) hebben een adviesrapport uitgebracht onder de naam 'Elke regio telt'. Dit rapport staat stil bij regionale verschillen in welvaart en welzijn en de rol die de overheid daarbij speelt.

Om de onwenselijke brede welvaartsverschillen in Nederland tegen te gaan, adviseren de raden het volgende:

- Herijk de reguliere beleids- en investeringslogica van het Rijk, door het rijksbeleid te richten op brede welvaart in álle regio's en het mogelijk maken om budgetten te bundelen.
- Investeer in langjarige en substantiële programma's voor regionale ontwikkeling, door regio's kansenagenda's te laten ontwikkelen voor een grotere brede welvaart en als rijksoverheid langjarige investeringsbudgetten beschikbaar te stellen.
- Werk aan een vitale relatie tussen regio's en de rijksoverheid door te werken aan een modern spreidingsbeleid en het realiseren van vertegenwoordiging van regio's bij het Rijk en van de rijksoverheid in regio's

De uitkomsten van dit adviesrapport kunnen mogelijk een belangrijk effect hebben op uw regio en de herziening van de financiële verhoudingen vanaf 2026. Het kabinet heeft aangegeven om nog voor het zomerreces een reactie naar de Kamer te sturen. Het adviesrapport kunt u hier vinden.

Aanpassingen in Notitie Overhead

De Notitie Overhead van de commissie BBV is geactualiseerd. Een belangrijke aanpassing is de definitie van het begrip overhead zelf. Ook zijn er voorbeelden toegevoegd die antwoord geven op actuele vraagstukken. Het concept van de notitie is inmiddels voorgelegd ter consultatie via de website van de commissie BBV. De definitieve versie van de notitie verschijnt naar verwachting eind juni 2023 en wordt van toepassing met ingang van de begroting 2024. De concept Notitie kunt u hier vinden.

Duurzaamheidsverslaggeving is onderweg

Het thema duurzaamheid wordt steeds belangrijker in de jaarverslagen van overheden en organisaties. Hierbij speelt het begrip ESG een belangrijke rol. Hierbij staat ESG voor Environment, Social en Governance. Voor uw gemeente kunnen bijvoorbeeld ESG-normen worden gebruikt om te meten hoe duurzaam en maatschappelijk verantwoord uw gemeente is. Dit kan bijvoorbeeld omvatten hoe de gemeente omgaat met klimaatverandering, hoe ze de leefkwaliteit verbetert voor haar inwoners, hoe transparant en effectief de gemeentelijke bestuursstijl is, en hoe ze omgaat met diversiteit en inclusie.

Duurzaamheidsinformatie in jaarverslagen van grote bedrijven moet vanaf 2025 getoetst worden door accountants (op basis van de zogeheten Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)). Het is onze verwachting dat de CSRD binnen afzienbare tijd ook van toepassing wordt voor maatschappelijke organisatie, zoals gemeenten. Graag gaan wij de komende jaren, als onderdeel van onze dienstverlening, met u in overleg wat dit voor uw gemeente betekent met als doel om de organisatie klaar te maken voor de verplichting tot duurzaamheidsverslaggeving.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Rechtmatigheidsverantwoording
Impact op uw organisatie
Speerpunten
Bijlagen

Speerpunten (1/3)

De Financiële Commissie heeft een tweetal speerpunten benoemd ten behoeve van de accountantscontrole. Deze speerpunten hebben betrekking op de compensatie energiekosten van verenigingen en het handelingskader prijsstijgingen. Wij hebben beide onderwerpen hieronder uitgewerkt naar aanleiding van de door de Financiële Commissie geformuleerde deelvragen.

Speerpunt 1: Energiecompensatie verenigingen

Hieronder vindt u de beantwoording van de verschillende deelvragen, zoals die door de Financiële Commissie zijn geformuleerd:

1. *Wat is de juridische grondslag op basis waarvan de tegemoetkoming is betaald?*
2. *En is deze grondslag de juiste om een energiecompensatie uit te kunnen keren?*

De juridische grondslag is gelegen in raads- (behandeling NJN) en collegebesluiten. Het Energiefonds valt onder de Algemene Subsidieverordening. Het Noodfonds betreft een besluit op grond van de Algemene wet bestuursrecht.

3. *Hebben de verenigingen op basis van de Algemene wet bestuursrecht een aanvraag moeten indienen of is de tegemoetkoming ambtshalve uitgekeerd?*

In het kader van het Energiefonds zijn de initieel aan de verenigingen uitgekeerde waarderingssubsidies nogmaals uitgekeerd voor dezelfde bedragen in de vorm van een tegemoetkoming (geen subsidie). Om aanspraak te kunnen doen op het Noodfonds hebben organisaties een aanvraag met onderbouwing moeten indienen.

4. *Is er per aanvrager/vereniging een besluit genomen dat op grond van de Awb open stond voor bezwaar?*

Op elk genomen besluit staat bezwaar open. Dit betreffen dus de aanvragen ten aanzien van het Noodfonds.

5. *Zijn alle verenigingen in de gelegenheid gesteld de energiecompensatie (niet het noodfonds) aan te vragen?*

Zoals bij vraag 3 aangegeven hebben alle verenigingen die een waarderingssubsidie ontvangen hebben, ook een bedrag ontvangen in het kader van het Energiefonds. Verenigingen die geen tegemoetkoming vanuit het Energiefonds hebben ontvangen, konden een beroep doen op het Noodfonds. We kunnen in dit kader geen uitspraak doen over de volledigheid van deze uitkeringen, aangezien we geen zicht hebben op alle verenigingen binnen de gemeente, die hier mogelijk gebruik van konden maken.

6. *Op welke wijze is de hoogte van de compensatie bepaald en hoe verhoudt zich dit bedrag tot de wel of niet gestegen energielasten?*

De uitkeringen uit het Energiefonds zijn gelijk aan de eerder uitgekeerde waarderingssubsidies (zie ook beantwoording onder vraag 3). Voor het Noodfonds is gekeken naar het verschil in eenheidsprijs van gas en elektra in 2021-2022 en het daadwerkelijk verbruik. Het verschil is de te ontvangen compensatie vanuit het noodfonds. Hierbij zijn de volgende staffels vastgesteld:

- 0 tot 500 wordt € 500
- 500 tot 1000 wordt € 1.000
- 1000 tot 1500 wordt € 1.500
- 1500 tot 2000 wordt € 2.000
- 2000 tot 2500 wordt € 2.500

7. *Is vast te stellen of de verenigingen die de compensatie hebben gekregen daadwerkelijk hogere energielasten hebben?*

Wat betreft de eenmalige tegemoetkoming uit het Compensatiefonds is niet vastgesteld of deze organisaties daadwerkelijk hogere energielasten hebben gehad. Dit was ook geen vereiste aan de voorkant. Voor het Noodfonds is dat wel het geval. Hiervoor moesten organisaties immers bewijs aanleveren dat de kosten daadwerkelijk gestegen waren. De uiteindelijke werkelijke kosten worden overigens achteraf niet meer getoetst. Indien een organisatie al een tegemoetkoming heeft ontvangen uit het Energiefonds, dan is deze in mindering gebracht op het te ontvangen bedrag uit het Noodfonds.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Rechtmatigheidsverantwoording
Impact op uw organisatie
Speerpunten
Bijlagen

Speerpunten (2/3)

8. Dienen de verenigingen een verantwoording af te leggen over de besteding van de compensatie op basis waarvan bepaald kan worden of de middelen voor het beoogde doel zijn benut?

Voor de eenmalige tegemoetkoming uit het Compensatiefonds hoeven verenigingen geen verantwoording af te leggen. Dit geldt overigens ook voor de initieel uitgekeerde waarderingssubsidies. Met betrekking tot het Noodfonds moesten verenigingen een onderbouwing bij de aanvraag aanleveren om het verschil voor 2022 ten opzichte van het 2021 aan te tonen. Zoals gezegd wordt er achteraf geen nadere toets uitgevoerd op de werkelijke energiekosten.

9. Kan de accountant in algemene zin een uitspraak doen over de doelmatigheid en de rechtmatigheid van de Regeling compensatie energielasten verenigingen?

Doelmatigheid is niet verankerd in het takenpakket van de accountant. De gemeente dient zelf een oordeel te vormen over de doelmatigheid van de toegekende tegemoetkomingen. In het kader van rechtmatigheid kunnen wij melden dat de toekenningen in de basis rechtmatig zijn. Voor de tegemoetkomingen uit het Compensatiefonds gelden in dit kader dezelfde normen als bij de controle van de waarderingssubsidies. Ook hier worden aan de voorkant geen specifieke voorwaarden gesteld door de gemeente. Aangezien het besluit genomen is door een bevoegd orgaan (college dan wel raad), zijn deze toekenningen rechtmatig. Ten aanzien van de tegemoetkomingen uit het Noodfonds zijn wel voorwaarden gesteld ten aanzien van de aanvraag. Aan deze voorwaarden lijkt voldaan. Achteraf heeft geen toets meer plaatsgevonden ten aanzien van de werkelijke hoogte van energielasten. Deze eis is ook niet gesteld door de gemeente. In dit kader zijn deze tegemoetkomen ook rechtmatig.

Speerpunt 2: Handelingskader prijsstijgingen

Hieronder vindt u de beantwoording van de verschillende deelvragen, zoals die door de Financiële Commissie zijn geformuleerd:

1. In hoeverre heeft het college (aanvullende) processen ingericht om prijsstijgingen vroeg te detecteren en het risico van budgetoverschrijding tijdig te signaleren?

Prijsstijgingen worden meegenomen in de reguliere planning en control cyclus. Op basis van een beoordeling per post worden prijsstijgingen ingerekend als actualisatie. Budgetoverschrijdingen kunnen in alle rapportages naar boven komen (Voorjaars-, Najaarsnota of jaarrekening. Daarmee heeft Gemeente Drimmelen geen noodzaak gezien aanvullende processen in te richten hiervoor.

2. Bestaat er binnen de organisatie een praktisch handelingskader hoe om te gaan met indexatieverzoeken?

Voor indexatieverzoeken door budgethouders geldt de procedure zoals beschreven onder vraag 1. Bij de beoordeling wordt bij structurele onderbesteding geen index toegekend. Bij bestaande contracten worden de werkelijke gestegen kosten ingerekend en niet de index. Voor externe verzoeken zijn de afgesloten contracten leidend. Daarin is vastgelegd op welke wijze met indexering wordt omgegaan. De overeenkomst voor het verlenen van accountantsdiensten is daar een voorbeeld van.

3. Zijn er voorwaarden opgesteld waaraan dergelijke verzoeken dienen te voldoen zoals indexering conform een bepaalde regeling zoals CBS of GWW of wordt hierin een ander principe gehanteerd, bijvoorbeeld redelijkheid en billijkheid (proportionaliteitsbeginsel)?

Over het algemeen wordt of de CBS-index genomen of de loonstijging in de betreffende sector voor arbeidsintensieve sectoren (voornamelijk de zorg).

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Rechtmatigheidsverantwoording
Impact op uw organisatie
Speerpunten
Bijlagen

Speerpunten (3/3)

4. Is er hierbij ook sprake van een bepaald percentage ondernemersrisico en zo ja hoeveel?

Daar kan ondernemersrisico in zitten, echter is dit niet uit te drukken in een bepaald percentage.

5. Is hierbij verschil gemaakt tussen lopende contracten/projecten en nog aan te besteden contracten/projecten?

Voor lopende projecten en contracten zijn afspraken vastgelegd in contracten, voor nog aan te besteden contracten worden de prijzen vastgelegd in de aanbesteding. Het beschikbare budget hiervoor wordt vastgesteld conform het bij 1 en 2 opgegeven proces.

6. Zijn hier in beide gevallen indexeringsregelingen contractueel afgesproken?

Indien er sprake is van een indexeringsregeling dan wordt deze vastgelegd in een contract. Ook hier is de overeenkomst voor het verlenen van accountantsdiensten een voorbeeld van.

7. In welke mate is dit nu of op langere termijn een (financieel) risico?

Het grootste financiële risico is inmiddels geleden. Dat was namelijk een extreme stijging van de index na een jarenlange lage en stabiele index. Het risico van prijsstijgingen wordt gedekt samen met al onze risico's via het risicomanagement en de algemene reserve (bij de bepaling van de weerstandsratio). Daarnaast kan het nog een risico vormen bij het waarderingsvraagstuk ten aanzien van de grondexploitaties. Een naar de toekomst ingerekende hoge prijsstijging kan gevolgen hebben voor de waardering van een grondexploitatie op het moment dat het geprognosticeerde resultaat hierdoor omslaat van een positief naar een negatief resultaat. In dat laatste geval dient voor de volledige hoogte van het geprognosticeerde verlies namelijk een verliesvoorziening gevormd te worden ten laste van het resultaat van de gemeente. Deze situatie heeft zich bij Gemeente Drimmelen overigens niet voorgedaan.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen
Materialiteit
Communicatie
Onze onafhankelijkheid

Update over onze communicatie met u

Als Qconcepts vinden wij het van belang u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle hebben gerapporteerd. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Planning	Management-letter	Accountants-verslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van Qconcepts	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet-naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces			●
Niet gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de entiteit			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's	●		●

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen
Materialiteit
Communicatie
Opvolging bevindingen voorgaande jaren

Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

Conform onze beroeps- en gedragsregels dient een accountant bij de uitvoering van zijn werkzaamheden onafhankelijk te zijn van zijn cliënt. Deze regels hebben zowel betrekking op de soort dienstverlening als de persoon die de dienstverlening uitvoert. De regels zijn daarnaast afhankelijk van de omvang en de soort klant. Qconcepts heeft deze regels ook geïncorporeerd in haar beleid en bedrijfsvoering.

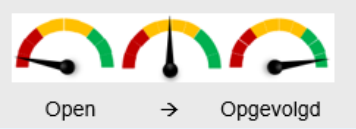
Wij hebben gedurende het jaar geen onafhankelijkheidsissues geconstateerd en bevestigen dat we deze onafhankelijkheidsvereisten hebben nageleefd.

Onze urenbesteding wordt beïnvloed door enkele aanvullende werkzaamheden

Wij hebben ten tijde van het schrijven van dit accountantsverslag 272 uur besteed aan de jaarrekeningcontrole 2022 van Gemeente Drimmelen. Met de nog te verwachte uren ten aanzien van de controle van het Sociaal Domein, de SiSa-bijlage, aanbestedingen en afrondingswerkzaamheden, verwachten we de begroting iets te overschrijden. De belangrijkste reden hiervoor betreft de tijdsbesteding ten aanzien van de veelheid aan aanvullende SiSa-regeling in 2022, die ten opzichte van 2021 wederom zijn gestegen. De overige controlewerkzaamheden verwachten wij binnen budget te kunnen afronden. Dit is naar onze mening het gevolg van de goede afspraken en samenwerking tussen de teams van Gemeente Drimmelen en Qconcepts.

	Gepland	Gerealiseerd
Partner	120	88
Manager	80	102
Senior Professional	120	82
Totale uren	**320**	**272**

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen
Materialiteit
Communicatie
Opvolging bevindingen voorgaande jaren

Status bevindingen / aanbevelingen rapportages voorgaande jaren

Aspect	Bevinding en opvolging
Formaliseren processen rechten applicaties 	**Bevinding/aanbeveling ML/ACV 2020 en eerder** Het proces rondom het toekennen, wijzigen en intrekken van applicaties is geformaliseerd middels het opstellen van een werkbeschrijving en de registratie van aanvragen. Er worden geen aanvragen buiten het ticketregistratiesysteem om geregistreerd en de goedkeuring van de manager wordt altijd vastgelegd. **Opvolging** Er is nog geen proces- of werkbeschrijving vastgesteld voor het autorisatiebeheer van de applicaties. Aanvragen voor toegang tot de applicaties in het startmenu verlopen via het ticketregistratiesysteem Planon. Aanvragen voor toegang binnen de applicatie verlopen via de keyusers van de applicaties. Er vindt hier nog geen interne controle op plaats.
Cybersecurity 	**Bevinding/aanbeveling ACV 2021** Het voorkomen en beperken van de financiële risico's, continuïteitrisico's en schade door het lekken van gevoelige gegevens als gevolg van cybercrime. **Opvolging** Het ontbreekt op dit moment nog aan een continuïteits- of calamiteitenplan, zowel bij Drimmelen als bij Breda. Het komen tot een dergelijk plan gaat deel uit maken van het informatiebeleidsplan dat in 2023 zal worden vastgesteld. In 2023 zal een bewustwordings- en trainingsprogramma plaatsvinden. Op deze manier wenst de gemeente het risicobewustzijn onder medewerkers vergroten om zo de kans op incidenten te minimaliseren.

Aspect	Bevinding en opvolging
Strategisch IT beleid 	**Bevinding/aanbeveling ML/ACV 2020 en eerder** Het op- en vaststellen van een strategisch (meerjaren) IT-beleid. **Opvolging** Het strategisch beleid zal in 2023 aan de raad worden aangeboden.
Optimaliseren interne beheersing 	**Bevinding/aanbeveling ML/AC 2019 en eerder** Continu optimaliseren van interne beheersing met als referentie in control statement commissie Depla en met meer inzet van IT-gerichte controles. **Opvolging** In samenwerking met bureau Adlasz brengt Drimmelen haar interne beheersing naar het niveau dat vereist is voor de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, die vanaf boekjaar 2023 wordt ingevoerd.
Fraude risicoanalyse 	**Bevinding/aanbeveling ML/ACV 2020 en eerder** Gemeente Drimmelen heeft nog geen frauderisicoanalyse opgesteld. **Opvolging** De frauderisicoanalyse zal deel uitmaken van het nieuw op te stellen interne controleplan 2023.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen
Materialiteit
Communicatie
Opvolging bevindingen voorgaande jaren

Status bevindingen / aanbevelingen rapportages voorgaande jaren

Aspect	Bevinding en opvolging
Contracten-register 	**Bevinding/aanbeveling ML/ACV 2020 en eerder** Het aanleggen van een centraal contractregister om zo integraal inzicht te krijgen in het totaal aan lopende inkoopcontracten. **Opvolging** In februari 2022 heeft Gemeente Drimmelen beleid vastgesteld om inkoopcontracten te managen en is er structureel formatie vrijgemaakt voor het operationeel beheer van inkoopcontracten. Vanaf begin 2023 is gestart met de registratie van de contracten van de afdeling middelen. Gedurende het jaar zullen volgens een vastgestelde planning de contracten van de overige afdelingen worden geïnventariseerd en geregistreerd.
Verankeren van BBV-notities in de Financiële Verordening en het normenkader 	**Bevinding/aanbeveling ML/ACV 2020 en eerder** Het verankeren van BBV-notities in de Financiële Verordening en het normenkader. **Opvolging** De VNG heeft recentelijk een nieuw model Financiële Verordening gepubliceerd. Drimmelen zal op basis van dit model haar eigen verordening actualiseren en door de raad laten vaststellen. Hiermee heeft Gemeente Drimmelen oog voor de aanbevelingen van de Commissie BBV. Die aanbevelingen worden ook betrokken bij het actualiseren van het normenkader.

Aspect	Bevinding en opvolging
Inzicht IT-processen 	**Bevinding/aanbeveling ML/ACV 2020 en eerder** Verkrijgen van zicht op de achterdeur binnen ICT-processen zoals back-up en recovery waarmee wordt voorkomen dat aan de achterkant alsnog ongeautoriseerde handelingen of mutaties plaats vinden. **Opvolging** Wij hebben inzicht verkregen in de uitvoer van beheerprocessen vanuit gemeente Breda, zoals antivirus-, firewall-, wachtwoordbeheer en server patchmanagement middels onderbouwende documentatie. Hierbij hebben wij geen specifieke bevindingen geconstateerd. De bevinding inzake het strakker inrichten van de regierol middels periodieke beoordeling van service level rapporten en/of een assurance-rapport (SOC2/ISAE 3402 type 2) is echter nog relevant. Gezien er (nog) geen assurance-rapport vanuit gemeente Breda beschikbaar is, raden wij aan om gemeente Breda en daarnaast ook leveranciers van kritische applicaties periodiek te bevragen en bij voorkeur te laten rapporteren over de effectiviteit van de maatregelen die zij hebben getroffen om continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking (waaronder back-ups en restoretests en beveiligingsmaatregelen) te waarborgen. Aanvullend adviseren wij om bij betreffende organisaties jaarlijks actief om certificeringen alsmede resultaten uit penentratietesten te vragen, om cyberrisico's resulterend uit kwetsbaarheden tijdig in kaart te brengen en hierop te kunnen acteren waar nodig.

Belangrijkste boodschappen
Oordeel bij de jaarrekening
Ontwikkelingen voor uw organisatie
Bijlagen
Materialiteit
Communicatie
Opvolging bevindingen voorgaande jaren

Status bevindingen / aanbevelingen rapportages voorgaande jaren

Aspect	Bevinding en opvolging
Tarieven-controle 	**Bevinding ML 2021** Wij merken op dat de VIC-werkzaamheden voor de tarievencontrole van omgevingsvergunningen en secretarieleges toeziet op het controleren van de juistheid van de in de administratie ingevoerde tarieven. Deze ingevoerde tarieven zijn niet reeds op een eerder moment door een functionaris van de vakafdeling gecontroleerd. Hierdoor loopt gemeente Drimmelen het risico dat foutief ingevoerde tarieven pas laat in het jaar worden ontdekt. Wij verzoeken u om de ingevoerde tarieven door een functionaris van de vakafdeling te laten controleren en dat de VIC tijdens het jaar deze uitgevoerde controle toetst. **Opvolging** Bovengenoemde controlewerkzaamheden zijn verricht als onderdeel van de VIC-werkzaamheden 2022.
Subsidie-verstrekkingen 	**Bevinding ML 2021** Wij merken op dat de VIC werkzaamheden ten aanzien van het proces subsidieverstrekkingen nog niet hebben plaatsgevonden. **Opvolging** Bovengenoemde controlewerkzaamheden zijn verricht als onderdeel van de VIC-werkzaamheden 2022.

Aspect	Bevinding en opvolging
Risico's grond-exploitaties 	**Bevinding/aanbeveling ACV 2021** Het vergroten van het inzicht in risico's met betrekking tot de grondexploitaties, zodat maatregelen getroffen kunnen worden om die risico's te verkleinen. **Opvolging** Gemeente Drimmelen heeft een beperkt aantal actieve grondexploitaties en heeft een voorziening getroffen met betrekking tot de verlieslatende grondexploitaties. Bij het faciliterend grondbeleid wordt het risico op eventuele verliezen in de risicoparagraaf opgenomen. Iedere actieve grondexploitatie gaat vergezeld van een risicoprofiel. Dit risicoprofiel wordt in de grondexploitatie verwerkt. In het kader van de controle van de grondexploitaties hebben wij vastgesteld dat de gecalculeerde risico's ook hun weerslag krijgen op de reserve grondbedrijf. Deze is in de jaarrekening 2022 in lijn gebracht met de gecalculeerde risico's.

Qconcepts

Reitscheweg 45
5232 BX ‘s-Hertogenbosch
t +31 (0)73 - 61 32 510
e info@qconcepts.nl
i qconcepts.nl